

De schilderijen van Alex Katz zijn meteen herkenbaar: monumentale doeken met strakke composities, heldere kleuren en gladde oppervlakken. Ogschijnlijk simpel, maar als je beter kijkt juist heel technisch.

Door Susan Nortier

**STRAK
EN GLAD,
MAAR NIET
SIMPEL**

'Blue Umbrella 2' (1972). Katz ging als beginnend kunstenaar tegen de stroom in. Erkenning liet op zich wachten.

Al bijna acht decennia schildert de inmiddels 95-jarige New Yorker Alex Katz, en nog steeds werkt hij elke dag. Hij wordt gezien als een van de belangrijkste Amerikaanse kunstenaars van de 20ste eeuw en zijn werk hangt in musea over de hele wereld. Toch duurde

het behoorlijk lang voordat zijn werk op waarde werd geschat. Veel kunstinstellingen en kunsthistorici vonden zijn werk te radicaal. 'Het heeft twintig jaar geduurd voordat ze mijn *big heads* snaptten', aldus Katz in een interview met uitgeverij Phaidon in 2010. Ten dele lijkt dit te wijten aan de oogen-schijnlijke eenvoud en botheid van zijn schilderijen, maar het komt

ook doordat Alex Katz besloot om tegen de stroom in te zwemmen. Opgegroeiend als zoon van Russische immigranten in midden-klassenswijk Queens in New York, was het bijzonder dat hij werd aangenomen op de elitaire moderne kunstacademie in Manhattan. Het waren de jaren vijftig, de hoogtijdagen van het abstract expressionisme: een schilderij met veel

wilde, klodderige streken, die zich afzetten tegen de traditionele figuratieve kunst. Katz' studiegenoten gingen daar helemaal in op, maar Katz voelde er niks voor. 'Ik wilde schilderen wat hij zag, op een vernieuwende manier. 'Ik wilde een eigen visuele taal ontwikkelen. Het was een grote ambitie. Mensen uit de kunstwereld vonden het dom, maar ik wist dat het de juiste keuze

was', vertelde Katz in een interview in *The Guardian* in 2008. Katz was compleet gefascineerd door de vormtaal van billboard-reclame, televisie, cinema en dans. Hij ging wekelijks naar de film en ontdekte de kracht van gekadreed beeld en van close-ups. Het werden elementen in de schilderij waar-mee hij wegbereider werd voor de popartbeweging. Zijn onderwer-

pen zijn traditioneel: mensen, landschappen, bloemen. Maar de wijze waarop hij die in beeld brengt, is fenomenaal. 'Hij wil vastleggen wat hij om zich heen ziet, de directheid van de wereld om hem heen vangen in beeld', vertelt Barbara Bos, Hoofd Tentoonstellingen van Museum Voorlinden, waar momenteel een solo-tentoonstelling van de

schilder te zien is. Katz zelf noemt die directheid 'het onmiddellijke nu'. Bos: 'Hij wil geen schilderijen maken die een venster naar een andere wereld vormen, hij wil dat de kijker als het ware "in" zijn schilderij staat.'

Inderdaad hebben de werken van Katz een grote aantrekkingskracht. Volgens Bos komt dat door het perfecte spanningsveld tussen

fd persoonlijk | zaterdag 17 juni 2023 | 75

'Katz kiest zijn modellen zorgvuldig, maar er zit iets tijdloos in. Het gaat over mens-zijn'

verhaal. Het gaat over mens-zijn, over het lichaam. Dat is abstracter dan een regulier portret', zegt Bos. Omdat Katz figuren universeel wil weergeven laat hij details zoveel mogelijk weg; zijn portretten hebben een gladde huid en vereenvoudigde gezichten. Hij noemt zijn kunst dan ook vaak 'een oefening in compressie': alles terugbrengen tot de essentie. Ook de achtergrond is meestal monochroom, om zo weinig mogelijk af te leiden.

Agressief

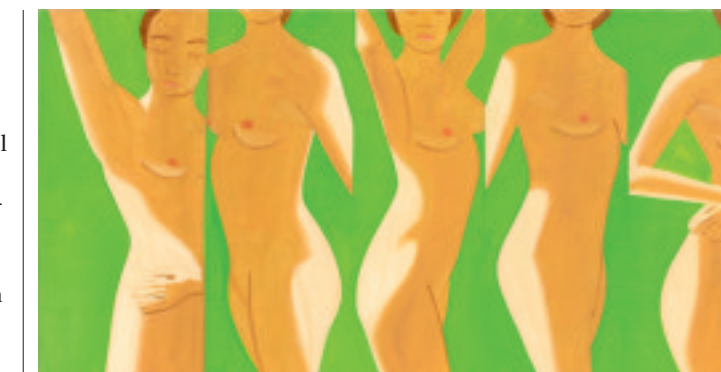
Hoewel levendige kleuren een van de opvallendste kenmerken van zijn werk zijn, gaat het Katz niet om de kleuren zelf. Hij gebruikt kleur om het licht weer te geven. 'Impressionistisch licht (zoals bij Monet, red.) is langzaam. Ik wil dat snelle licht, zodat het schilderij heel snel op je afkomt', staat te lezen in de catalogus *Quick Light*.

Katz geeft zijn vlakke figuren diepte door schaduw aan te brengen en doet dat vaak met grote vlakken, in soms onnatuurlijke kleuren. Dat zie je ook bij zijn elegante *cut-out* sculptuur die in de tuin van Voorlinden staat: het is een vrouw met een hoed op, van achteren bezien, die er tussen de bloemen wandelt.

Ze legt uit wat zijn werk zo goed maakt. 'Wat er gebeurt in een goed Katz-schilderij: de energie is expansief.' Bos sluit zich daarbij aan. 'Er zit zoveel performance in zijn werk. Je moet het live zien om het effect te ervaren.' □

Niet alleen musea hadden aanvankelijk moeite om Katz' werk op waarde te schatten, ook collega-kunstenaars waren niet allemaal direct Katz-aanhangers.

'Je moet Katz zien om Katz te begrijpen. Zonder de kleur en de schaal is het geen Katz'

'Homage to Degas 14' (2018). Onder: 'Scott and John' (1966).

Schilder Jan Andriess was weg van Katz' werk; zijn partner en een van de grootste vrouwelijke kunstenaars van Nederland, Marlene Dumas, had er meer moeite mee. Zij werd pas fan van zijn kunst toen Andriess haar op de kracht ervan wees.

'Jij hebt me het licht en de helderheid van Katz leren zien, daarvoor zag ik het alleen maar als hard, als plastic', zegt Dumas in een gesprek met Andriess, dat in de expositie-catalogus is opgenomen.

Pas toen Dumas Katz' schilderijen in het echt zag, begreep ze die. 'Je moet Katz zien om Katz te begrijpen. Zonder de kleur en de schaal is het geen Katz.' Ook zag ze toen pas in dat zijn gebruik van felle kleuren niet dient om het schilderij aantrekkelijk te maken. 'Katz is niet eenvoudig te doorgronden. Zijn werk lijkt tegenstrijdig. Hij gebruikt levendige kleurvlakken, maar ze gaan niet echt over "kleurrijk" zijn – hoewel zijn kleuren een magische werking hebben.'

Ze legt uit wat zijn werk zo goed maakt. 'Wat er gebeurt in een goed Katz-schilderij: de energie is expansief.' Bos sluit zich daarbij aan. 'Er zit zoveel performance in zijn werk. Je moet het live zien om het effect te ervaren.' □

&

TENTONSTELLING

De solo-expositie van Alex Katz is tot en met 1 oktober te zien in museum Voorlinden.